Mevsimlik Tarım İşçisi Annelerin ve Çocuklarının Eğitimlerine ilişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Ahu Uzun

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9792-2348>

Bartın Üniversitesi, HBÖ Yüksek Lisans Öğrencisi, MEB Öğretmen, Bartın – TÜRKİYE

Doç. Dr. Gülsün Şahan

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1215-9727>

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Bartın – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 18.07.2020

Kabul: 06.03.2021

On-line Yayın: 31.03.2021

Anahtar Kelimeler

Mevsimlik Tarım İşçiliği

Anne

Çocuk

Eğitim

Araştırma Makalesi

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.45390>

Öz

Ülkemizde her yıl tarımda çalışacak işçiler aileleri ile birlikte dönemlik olarak göç etmektedir. Göç eden ailelerin okul çağında olan çocukları okula geç başlamakta, erken ayrılmak zorunda kalmaktadır. Bu durum çocukların eğitiminde aksamalara neden olmakta, çalışmak için mevsimlik göç eden çocukların eğitimden istenilen düzeyde yararlanamamaktadır. Göç eden çocukların eğitiminde ailenin sorumluluğu, özellikle annelerin sorumluluğu önemlidir. Çocuğun eğitimine önem veren ailelerde çocukların daha başarılı olduğu bilinmektedir. Yapılan sınavlarda eğitimli annelerin çocuklarının daha başarılı olduğu ortaya konulmuştur. Çocuğun eğitiminde öncelikle annelerin rolü önemlidir. Okullarda sadece çocukların eğitimi değil özellikle annelerin eğitimi içinde çalışmaların yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Okullar sadece çocuklara değil ailelere de açılmalı, onlara okuma yazma eğitiminden başlayarak, sağlık, tarım, beslenme konusunda eğitimler verilmelidir. Bu çalışmanın amacı öğretmen görüşlerine göre mevsimlik tarım işçisi anne ve çocuklarının eğitime ilişkin problemlerini ortaya koymak, çözüm önerileri geliştirmektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına uygun yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı uzman değerlendirmesi sonucu oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Araştırmaya verileri mevsimlik göçün yoğun olduğu Güneydoğu Anadolu'da bir ilçedeki ilk ve orta okullar ile Mesleki Eğitim Merkezinde çalışmış veya çalışan 11 öğretmen dahil edilmiştir. Araştırmada mevsimlik tarım işçisi ailelerin, annelerin eğitimi konusunda çalışmalara yer verilmediği, özellikle annelerin okula gelmesinde sıkıntılar bulunduğu, okula geç başlayan erken ayrılan çocuklar için destek eğitimlerinin yetersiz olduğu, onların eğitimiyle ilgili yapılan çalışmaların istenilen düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Uzun, A. ve Şahan, G. (2021). Mevsimlik Tarım İşçisi Annelerin ve Çocuklarının Eğitimlerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(84): 1-18.

Evaluation of Teachers' Views on the Education of Seasonal Agricultural Worker Mothers and Their Children

Ahu Uzun

Bartın Üniversitesi HBÖ Yüksek Lisans Öğrencisi, MEB Öğretmen, Bartın – TÜRKİYE

Assoc. Dr. Gülsün Şahan

Bartın University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Bartın – TURKEY

Article History

Submitted: 18.07.2020

Accepted: 06.03.2021

Published Online: 31.03.2021

Keywords

Seasonal Farming

Mother

Child

Education

Research Article

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.45390>

Abstract

The workers who will work in agriculture every year in our country migrate periodically with their families. School-age children of immigrant families start school late and have to leave early. This situation causes disruptions in the education of children. Education of children who migrate seasonally to work is not at the desired level. The responsibility of the family, especially the responsibility of the mothers, is important in the education of migrant children. It is known that children are more successful in families who care about the education of children. It was revealed in the exams that the children of educated mothers were more successful. The role of mothers is important in the education of the child. There is a need for studies not only for the education of children but also for the education of mothers. Education should be given not only to children but also in families. Starting from literacy education, families should be provided with education on health, agriculture and nutrition. The aim of this study is to reveal the educational problems of seasonal agricultural workers mothers and their children and to develop solutions according to the opinions of the teachers. The research was carried out in accordance with the case study, one of the qualitative research methods. In the research, the data collection tool is semi-structured interview forms created as a result of expert evaluation. The study included 11 primary and secondary schools in a district in Southeastern Anatolia, where seasonal migration was intense, and 11 teachers who worked or worked in the Vocational Training Center. In the study, it was concluded that seasonal agricultural worker families do not include studies on the education of mothers, there are difficulties in the mothers' coming to school, support education is insufficient for the children who leave school late, and the studies about their education are not at the desired level.

1. GİRİŞ

Mevsimlik işçilik bir iş kolu olarak Türkiye’de tarımda makineleşmeyle birlikte 1950’li yıllarda ortaya çıkmıştır. Genellikle göç hareketi Doğu, Güneydoğu bölgelerinde ve Orta Anadolu bölümünde yaşayan insanların yılda 3-4 aylık pamuk, fındık, çay, kayısı vb. ürünlerin yoğun bir şekilde ekiminin yapıldığı yörelere yapılır (Afşar ve Işık, 2018; Selek Öz ve Bulut, 2013). Mevsimlik tarım işçiliği geçici ve gezici olmak üzere ikiye ayrılır (Friedrich Ebert Stiftung Derneği, 2012). Bu araştırmanın konusunu oluşturan gezici tarım işçileri, aileleriyle birlikte gidilen alanda belli süre kalırlar. Selek Öz ve Bulut (2013) yaptıkları çalışmada aileleriyle birlikte tarım işinde çalışan çocuklarının oranının yüksek olduğunu, çocukların %27,8’ nin yaş aralığının 9-14 yaş olduğunu belirtmiştir. Ayrıca mevsimlik tarım işçilerinin çalışma koşullarının ve temel gereksinimlerinin düzgün iş kapsamında değerlendirilemeyeceğini söylemiştir. Düzgün iş kavramı, temel haklar, istihdam, sosyal diyalog ve sosyal korumadan oluşan çalışma koşulları anlamına gelmektedir (ILO,1999). Temel gereksinimlerden olan barınma ihtiyaçlarını dahi çadırlar yoluyla karşılayan mevsimlik tarım işçilerinin sağlıklı beslenmedikleri, temiz bir yaşama sahip olmadıkları; yerleşim yerlerini kalıcı yerleşim yerlerinin yakınlarına veya uzak tarlalara kurdukları görülmüştür (Özbekmezci ve Sahil, 2004). Sağlık, eğitim, giyim, beslenme konusunda çeşitli eksiklikler yaşadıkları ve sosyal bir izolasyon ile hayatlarını devam ettirdikleri gözlemlenmiştir (Akbıyık, 2011; Altınpınar ve Gülçubuk, 2004; Arslan, 2016; Benek, Ökten 2011; Orhan, Akpınar, 2017). Ayrıca ağır çalışma koşulları nedeniyle çok fazla iş kazası ve hastalığı geçirdikleri belirtilmiştir (Gönültaş, Aytaç ve Akbaba, 2018). Mevsimlik tarım işçilerinin kayıt dışı çalıştıkları düşünüldüğünde bir iş güvencesi veya sağlık sigortası kanunundan faydalanamadıkları görülmektedir. Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma koşulları kanunlarla değil; genelge, yönetmelik ve STK’ lar aracılığıyla koşulları iyileştirilmeye çalışılmaktadır (Yiğit, Çiçek ve Öztürk, 2017). Çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığının 2010 yılında yayınladığı Strateji ve Eylem Planında ve Mevsimlik Tarım İşçileri Başbakanlık Genelgesinde sunulan önlemlerin mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşullarını düzeltmediği görülmektedir (Akalin, 2017). Mevsimlik tarım işi sırasında en çok kayba uğrayan ögelerden biri de çocuk kavramıdır. Eğitim-Sen’ in (2007) yaptığı bir araştırmaya göre ailelerin yanında oradan oraya sürüklenen çocukların 70 gün eğitimlerine devam edemedikleri ve eğitim performanslarının olumsuz etkilendiği, eğitimi yarıda bırakmanın yüksek olduğu görülmüştür. Çünkü çocuklar olumsuz koşulları nedeniyle yorulmakta ve dersleri anlamakta yeterli başarıyı gösterememektedirler (Benek ve Ökten, 2011; Koruk ve Şimşek, 2010). Çocuklar gittikleri yerlerde sağlıklı beslenme, temel sağlık hizmetlerine ve eğitimlerine ulaşamama, yetişkin rehberliğinden yoksun olma, yeterli oyun alanlarına sahip olamama gibi problemler yaşamaktadırlar (Uysal, Sayılan, Yıldız, Türk, Türkmen ve Korkmaz, 2016). Her yıl mart-kasım ayları arasında eğitimlerine ara veren bu çocuklar hem ilkokula geç başlarlar hem de eğitimleri sürekli kesintiye uğrar. Çalıştıkları yerde de genellikle hukukken okula başlama zorunlukları olmasına karşın eğitimlerine devam edemezler (Güneş, 2017; Kaya ve Özgülner, 2015). Demirli Yıldız 2016 yılında yaptığı çalışmada, mevsimlik tarım işçisi çocukların anadili ve okulu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve anadil farklılıklarının da eğitim performansını etkilediğini belirtmiştir. Bu ailelerin çocukları dezavantajlı grupta olmaları nedeniyle “özel gereksinimli öğrenciler” yaklaşımına tabi tutulurlar ve eğitimleri ihmal edilir; okul yöneticileri tarafından okullara kabul edilmezler, takip edilmezler (Dural, 2017).

Mevsimlik tarım işçisi kadınlar ise hem tarım işlerinde hem annelikte hem de günlük ev işleriyle ataerkil bir sistemin içinde birden fazla rol üstlenmektedir (Kaya ve Özgülner, 2015). Güneş (2017), mevsimlik tarım işçiliğini kadın emeği üzerinden kendini var eden sitem olarak tanımlar. Yapılan bir çalışmada kadının tarımdaki konumu “çok yönlü eşitsizlik, ezilmişlik, getirisiz emek, dışlanmış güç kaynağı, mülkiyet hakkından yoksun, ataerkil düzende yaşamaya mahkûm” olarak belirtilmiştir. Kadınların tarım alanı dışındaki görevlerden biri olan annelik de yaşam koşullarının içinde temel gereksinimlerin gerisinde kalmaktadır (Ecevit, 1994). Kadınlar gelişmiş toplumlarda

erkekler ile karşılaştırıldıklarında cinsiyetlerinden dolayı daha alt düzeyde kalmaktadır (Yılmaz, 2016). Bir çalışmada mevsimlik tarım işçisi yetişkinlerde özellikle kadınlarda temel eğitimin düşük olduğu, temel eğitimi olan ailelerin ise çocuklarının eğitimini teşvik ettiği belirtilmiştir. Ayrıca eğitim personelleri, mevsimlik tarım işçisi ailelerin eğitim problemleriyle ilgili göçebeliğin bir yaşam tarzı veya kültür olarak görüldüğünü ve bu nedenle problemlerin değiştirilmesinin zor olduğunu belirtmiştir (Uysal vd., 2016). Altın ve Şen'e (2018) göre son otuz yılda mevsimlik tarım işçiliğinde çalışan ailelerin sayısının arttığı ve mevsimlik tarım işçiliğinin kalıcı hale geldiği görülmektedir.

Bu çalışma, mevsimlik tarım işçisi kadınlar ve onların çocuklarının sağlık, sosyal güvenlik, eğitim hizmetleri kapsamında problemlerini öğretmenlerin bakış açısıyla belirlemeye çalışarak öğretmenlerin anneler ve çocuklarının eğitimleri odağı kapsamında yaptıkları faaliyetleri ortaya koymayı hedeflemiştir. Temel problemler ve yapılan çalışmalardan hareketle öneriler geliştirilebilecek; mevsimlik tarım işçi çocuklar ve annelerinin sorunlarına çözüm odaklı uygulamalara ulaşmak mümkün olabilecektir. Bu yönüyle çalışma alan yazındaki mevsimlik tarım işçisi ailelerin problemlerini destekleyici sonuçlar ve öğretmenler nezdinde eğitim uygulamaları örnekleri sunabildiği için önemli sayılabilir. Bu çalışma uygulamaya yönelik önerilerin ortaya çıkarılmasını sağlayabilecek, öğretmenlerin eğitim faaliyetleri kapsamında bir durum özeti olarak görülebilecektir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan eğitim uygulayıcıları öğretmenlerin problemlere yönelik önerileri, mevsimlik tarım işçisi ailelerin yaşam kalitelerini artırmak amacıyla yapılacak iller ve ülke kapsamında projeleri destekleyen fikirler oluşması bakımından önemlidir. Ayrıca araştırma alanyazında araştırmacıların, yerelde belediyelerin ve Milli Eğitim Müdürlüklerinin mevsimlik tarım işçisi ailelerin yaşam ve eğitim profilleri hakkında farkındalığını artırabilir. Mevsimlik tarım işçisi ailelerin, annelerin veya çocukların problemleri belirlendiği birçok çalışma bulunmasına karşın (Benek ve Ökten, 2011, Afşar ve Işık, 2018, Akalın, 2017, Artar 2014), mevsimlik kadın işçi ve çocuklarının problemleri karşısında öğretmenlerin yaptıkları çalışmalara ilişkin bir araştırmaya rastlanılamamıştır. Bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Problemleri

Bu çalışmanın amacı öğretmen görüşlerine göre mevsimlik tarım işçisi anne ve çocuklarının eğitimine ilişkin görüşlerini ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmektir. "Mevsimlik tarım işçisi annelerin ve çocuklarının eğitimlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?" ana probleminden hareketle araştırmanın amacına ulaşabilmek için aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1-Öğretmenlere göre; mevsimlik tarım işçisi annelerin ve çocuklarının eğitimine ilişkin temel problemleri nelerdir?
- 2-Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitimleri ve çocukların davranış problemleri için yaptıkları çalışmalar nelerdir?
- 3-Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi aileler ile yaptıkları çalışmalar nelerdir?
- 4-Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi ailelerle iletişimleri nasıldır?
- 5-Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi annelerin ve çocuklarının problemlerinin çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Türü

Araştırmanın amacı mevsimlik tarım işçisi annelerin çocuklarının eğitimleri hakkında öğretmenlerden görüş almak olduğu için araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi seçilmiştir. Durum çalışması bir olay veya durumun derin bir şekilde incelenerek nedenlerini ortaya koyan gözlem, görüşme gibi nitel veri toplama araçlarını içeren bir yöntemdir (Yıldırım, Şimşek, 2008). Bu araştırma anne ve çocukların problemlerini belirlemeye çalıştığı

için bu yaklaşıma uygundur.

2.1 Çalışma Grubu

Araştırma verileri mevsimlik göçün yoğun olduğu Güneydoğu Anadolu’da bir ilçedeki İlk/Ortaokullarda ve Mesleki Eğitim Merkezinde çalışmış veya çalışmakta olan 11 öğretmen dâhil edilmiştir. Çalışma grubu seçilirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örnekleme yöntemini Baltacı (2018) “Kolay ulaşılabilir veya elverişli örnekleme tamamen mevcut olan, ulaşması hızlı ve kolay olan öğelere dayanır” şeklinde açıklamıştır. Gruba katılan öğretmenlerle ilk olarak görüşmeler yapılarak çalışma problemleri ve veri toplama süreçleri hakkında bilgilendirmeler yapılmış ve katılımları sağlanmıştır. Etik kurallar gereğince öğretmenlere Ö1, Ö2,...gibi kodlar verilmiş olup bilgileri gizli tutularak çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin demografik bilgileri Tablo 2.1’ de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmenlerinin Demografik Bilgileri

Öğretmen Kodları	Yaş	Cinsiyet	Meslek Yılı	Branşları
Ö1	33	K	7	Özel eğitim
Ö2	38	K	12	Beden eğitimi
Ö3	38	K	7	El sanatları
Ö4	39	E	8	Görsel sanatlar
Ö5	29	K	7	Özel eğitim
Ö6	33	K	12	Teknoloji ve tasarım
Ö7	29	K	4	Özel eğitim
Ö8	27	E	1	Özel eğitim
Ö9	37	K	13	Özel eğitim
Ö10	40	K	11	Özel eğitim
Ö11	50	E	26	Özel eğitim/yönetici

Tablo 2.1. incelendiğinde çalışma grubunda 6 özel eğitim, 1 beden eğitimi, 1 görsel sanatlar, 1 teknoloji ve tasarım, 1 el sanatları öğretmeni, 1 yönetici olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşları 27-50 arasındadır. Cinsiyet olarak 8 kadın, 3 erkek bulunmaktadır. Mesleki kıdem ise 1-26 yıl arasında olduğu anlaşılmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama yöntemi durum çalışmaları yaygın olarak da kullanılan görüşme tekniğidir. Öğretmenlerin görüşü telefonla görüşme yapılarak alınmıştır. Bu araştırmada veri toplama aracı araştırma için oluşturulmuş açık uçlu sorular ile yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Görüşme formları bir özel eğitim öğretmeni, bir Türkçe öğretmeni, beş rehberlik öğretmeni, iki eğitim yönetimi öğretim üyesi, toplam dokuz uzman değerlendirmesi sonucu düzenlenerek son halini almıştır. Veri toplama aracı uygulanmadan önce bir katılımcıyla pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama öncesinde katılımcı öğretmenlere görüşme formu gönderilerek incelemelerine sunulmuştur. Bulgular onay için çalışma grubuna gönderilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma durum analizi yöntemine uygun olarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış formlarla toplanan veriler değerlendirilmiştir. Toplanan veriler nitel araştırma analiz yaklaşımlarından içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım gözlem, görüşmelerde doğrudan alıntılara, sürece ilişkin ayrıntılı betimlemelere yer verir (Yıldırım, Şimşek, 2008). Araştırmanın alt problemleri temalar olarak seçilmiş ve bu problemlere uygun olarak ayrı analizlerle doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Telefonda ses kayıt uygulamaları (Call Recorder) yoluyla alınan veriler, doküman haline gelince

katılımcılara gönderilerek teyitleri alınmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu araştırmanın amacı öğretmen görüşlerine göre mevsimlik tarım işçisi annelerin ve çocuklarının eğitime ilişkin görüşlerini ortaya koymak, çözüm önerileri geliştirmektir. Bu bölümde bulgular, öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi anneler ve çocuklarının eğitim sorunları, bu sorunlar karşısında hangi çalışmaları yaptıkları, veli ile öğretmen iletişim durumu, mevsimlik tarım işçileri için bölge özelinde yapılacak çalışmalar ve önerileri şeklinde sıralanmıştır.

3.1. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Annelerin Eğitimine İlişkin Temel Problemlere İlişkin Görüşleri

Öğretmenler mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitim problemlerinin neler olduğu sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3.2’de yer almıştır.

Tablo 3.2. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Annelerin Eğitimlerine Yönelik Görüşleri

Kodlar	Öğretmenler	f
İletişimin olmaması	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11	9
Eğitim kalitesini etkileyememesi	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö9	5
Eğitim durumları hakkında bilgi sahibi olmaması	Ö2,Ö3,Ö7,Ö8,	4
Annenin otorite sayılmaması	Ö5,Ö6, Ö11	3
Eğitim düzeyleri yetersiz olması	Ö10,Ö11	2
Veli toplantılarına katılımın yetersiz olması	Ö6,Ö7	2

Tablo 3.2. incelendiğinde, mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitimlerine ilişkin temel problemler başlığı altında öğretmenler, veliyle iletişimin olmadığını (f=9), annelerin eğitim kalitesini, iletişim ve çocuklarının eğitimlerine katılım yetersizliğinden dolayı etkileyemediklerini (f=5), annelerin eğitim durumları hakkında bilgiye sahip olamadıklarını (f=4), annenin çocuğun eğitiminde söz sahibi olmadığını (f=3), annelerin eğitim düzeylerinin yetersiz olduğunu (f=2) ifade etmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı anneyle iletişim kurulamadığını belirtmişlerdir. Bir katılımcı annelerle iletişimlerini:

“7 yıldır şimdi çalıştığım okulda görev yapıyorum. Daha bir kere bile annelerle konuşmadık. Yine babalarla iletişime geçiliyor. Ama annelerle iletişim kuramıyoruz.” (Ö6) ifadeleriyle açıklamıştır. Öğretmenlerin küçük bir kısmı da benzer oranlarla ailenin eğitimine ilişkin olarak, annenin ataerkil aile yapısından kaynaklı sebeplerle otorite sayılmadığını; annelerin eğitim düzeyinin yetersiz olduğunu; veli toplantılarına katılımın olmadığını belirtmiştir. Bu durumu ifade eden bir öğretmen:

“Annelerin çocukları üzerindeki etkilerinin oldukça sınırlı olduğunu görüyoruz. Öğrencilerimizi gözlemlediğimiz kadarıyla anneler çocuklar üzerinde otorite sahibi değil. Ancak çocukla ilgilenme görevi anneye düştüğü halde ya anne görevini yerine getiremiyor ya da bazı nedenlerden dolayı engelleniyor, annenin birebir çocukla ilgili bir fikir beyan ettiği, sorunları anlattığı durumlara rastlayamıyoruz.” (Ö11) sözlerini de eklemiştir. Mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitimlerine ilişkin temel problemlerin iletişim ve eğitime katılımın yetersizliği, annenin eğitim düzeyi hakkında bilgi eksikliği, eğitim durumlarının yetersiz olduğu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerle mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitim kalitelerini etkileyememedeki en önemli sebebin iletişim yetersizliği olduğu söylenebilir. Annenin çocuğun üzerinde söz sahibi olmama ve pasif bir ebeveyn kimliğinden kaynaklanan eğitimsizlik annenin eğitim durumunu etkilediği ifade edilebilir.

3.2.Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Eğitime İlişkin Temel Problemlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitimdeki problemlerinin neler olduğu sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara Tablo 3.3'te yer verilmiştir.

Tablo 3.3. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Eğitimlerine Yönelik Görüşleri

Kodlar	Öğretmenler	f
Devamlılığın olmaması	Ö1,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11	8
Adaptasyon sorunlarının olması	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö7,Ö8	6
Veli iletişimi ve katılımının olmaması	Ö5,Ö6,Ö7,Ö9,Ö10,Ö11	6
Eğitim takvimine uyulmaması	Ö6,Ö10,Ö11	3
Disiplin problemlerinin olması	Ö2,Ö3,Ö4	3
Dil sorunları bulunması	Ö9,Ö11	2

Tablo 3.3 incelendiğinde; öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitimine ilişkin temel problemlerine ilişkin sorulara verdikleri cevaplar, öğrencilerin okula devamlılığının olmadığı (f=8), çocukların adaptasyon sorunları yaşadığı (f=6), eğitimde veli katılımının ve iletişiminin yetersiz olduğu (f=6), ailelerin mevsimlik iş zamanlarının eğitim takvimine uymadığı (f=3), disiplin problemlerinin olduğu (f=3) ve çocukların dil problemleri olduğu (f=2) şeklinde ifadelerden oluşmuştur. Görüşmeye katılan öğretmenlerden büyük bir kısmı mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitime ilişkin temel problemlerini eğitim-öğretime devamlılıkların olmadığını ifade etmiştir. Bu ifadeyi destekleyen ve devamlılık probleminin çocuğu nasıl etkilediğini gösteren görüşlerden biri:

“Öncelikle bu çocukların okula devamlılığı bölündüğü için eğitimde süreklilikleri yok. Bu yüzden kalıcı öğrenme olmuyor. Tekrar öğretime başlamak zorunda kalıyoruz. Haftanın 1 günü okula geliyorsa diğer günler okul servisinden kaçıyor. Çocukların zihinsel anlamada hiçbir sıkıntıları yok. Yaşantı ve uyarıcı eksikliğinden kaynaklı özellikle akademik becerilerde çok gerideler. Örneğin öz bakım becerileri yaşadıkları ortam gereği geride. Evde destek olmadığı için okulda öğrendiğiyle kalıyor.” (Ö9) açıklama yapmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin kasım ve nisan aylarında eğitime devam edebilecekleri sürede bile okula gelmediklerini ifade edildiği, devamsızlık probleminin eğitim-öğretim süresinde kayba neden olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin yarısından fazlası ise öğrencilerin eğitimsel temel problemlerinin adaptasyon sorunlarının ve eğitimdeki veli desteği/katılımının az olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulguları destekleyen katılımcılar biri görüşlerini:

“Kesinlikle var. Okula uyum problemleri var. Belli dönemlerde okula gelip belli dönemlerde gittikleri için (özellikle ilkbahar ve sonbahar dönemlerinde) okuldan hem uyum hem de disiplin problemleri yaşıyorlar.” (Ö3) ifadesiyle vurgulamıştır. Diğer bir öğretmen de öğrencilerin bazı günler okula gelmeme sebeplerini:

“Veli ziyaretleri kabul etmiyordu. Okula gelince ancak görüşürsek görüşebiliyorduk. Baba farklı öğrenci farklı konuşunca okula devam konusunda inanamıyordum açıkçası. Bence veli göndermek istemiyordu çocuğu okula. Özellikle de Cuma günleri gelmiyordu, cami önlerinde dileniyordu diye düşünüyorduk çocuğu.” (Ö7) ifadeleriyle devamsızlık nedenleri ihtimalleri üzerinden önemli bir ayrıntıyı ortaya çıkarmıştır. Velinin öğrenciyi sadece mevsimlik tarım işçisi olarak değil para kazanmak uğruna çocuğunu dilenmeye mecbur bırakabileceğini düşündürmüştür. Ayrıca öğretmenler az da olsa öğrencilerin eğitim problemlerine ilişkin dil problemleri olduğunu belirtmişlerdir. Bir öğretmen bu konuda;

“Dil sorunları var, iki dil konuşuluyor. Evde farklı konuşuluyor. Çocuk yöneltilen soruları anlamıyor. Kırmızı rengi gösterildiğinde çocuk Türkçe bilmediği için kırmızıyı gösteremiyor”(Ö9) demektedir. Öğretmen

ifadelerinden hareketle öğrencilerin eğitim problemleri, okula devamlılık, adaptasyon sorunları, veli katılımının ve iletişiminin yetersizliği, eğitim takvimine uymama ve dil problemleri şeklinde sıralanabilir. Öğrencilerin mevsimlik iş sürecine göre okula devam etmelerinin yanında göç etmedikleri süreç içerisinde de okula gelmedikleri belirtilmiştir. Bu durum kasım-mart ayları arasındaki devamsızlıkla birlikte eğitim süresinde büyük bir kayba yol açabilmektedir. Öğrenci bundan dolayı akranlarından geride kalabilir ve eğitime geç, yorgun başladıkları için öğretmen planlarının aksamasına, çocuğun performansından dolayı öğretmenin motivasyonunun düşmesine neden olabilir. Öğrenci bu takvim uyumsuzluğu nedeniyle uyum sorunları yaşayabilir, öğrencinin okuldaki öğrenim süreçleri evde desteklenmediği yani veli desteği alınmadığı için unutmalar, tekrarlar, başarısızlıklar ortaya çıktığı söylenebilir.

3.3. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Annelerin Eğitimleri Kapsamındaki Çalışmalarına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitimleri hakkındaki çalışmalarının neler olduğu sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara Tablo 3.4'te yer verilmiştir.

Tablo 3.4. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Annelerin Eğitimleri Kapsamındaki Çalışmalarına İlişkin Görüşleri

Kodlar	Öğretmenler	f
Çalışma yapmama	Ö1,Ö2,Ö3,Ö6,Ö4,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10	9
Rehberlik servisi bilgilendirme çalışmaları	Ö3,Ö6,Ö11	3
Veli toplantıları ve ziyaretleri	Ö5	1

Tablo 3.4 incelendiğinde; öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitimleriyle ilgili yaptıkları çalışmalar kapsamında elde edilen bulgular anne eğitimlerine yönelik somut bir çalışma yapmadıkları (f=9) yönündedir. Diğer bulgular ise veliyle genelde rehberlik servisi aracılığıyla iletişim kurulduğu (f=3) ve veli toplantıları veya aile ziyaretleri (f=1) yoluyla yapılan periyodik çalışmalar olduğu görülmüştür. Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğu mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitimleri kapsamında somut bir çalışma yapmadıkları veya böyle bir çalışmaya katılmadıklarını görülmüştür. Öğretmenlerden biri:

“Rehberlik öğretmenlerimiz her dönem en az iki seminer düzenliyor genel velilerle. Bu kategoride anneler okula gelmediği için başarı sağlanamıyor olabilir. Somut bir çalışmamız yok.” (Ö6) diyerek eğitim çalışmalarında rol oynayan temel faktörün aynı zamanda diğer bir bulgu olan rehberlik servisi desteği olduğunu söylemiştir. Bu görüşü destekleyen diğer bir öğretmen:

“Somut bir çalışmamız yok mevsimlik tarım işçisi annelerle ilgili. Genel annelerle ilgili rehberlik öğretmenimiz bilgilendirme çalışmaları yapıyor. Katılan veli sayısı az, genelde de bu anneler katılmıyor.” (Ö3) ifadesiyle rehberlik desteğinin okul düzeyinde uygulandığını belirtiyor, ki destek verilen veli toplantılarının diğer bir bulgu olduğu görülmektedir. Sadece bir öğretmen mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitimleri kapsamında veli toplantıları veya ev ziyaretleri düzenlediklerini ifade etmiştir:

“Genelde okulda yaptığımız veli toplantılarına gelmiyorlar, gelmedikleri için veli ziyaretlerini de kabul etmiyorlar. Kontak sağlamamız gerektiren konularda geri planda oldukları için olumlu anlamda annelere bir katkımız olduğunu söyleyemeyiz. Hani göremiyoruz çünkü anneyi. Çok nadir anne geliyor anne, yanında başka bir çocukla koşuşturuyor oraya buraya, çocuğun eğitsel durumu hiçbir ilgisi yok. Maddi konularda dert yanıyor (Ö5).” Bununla birlikte öğretmenlerin annenin eğitim durumları hakkında bir bilgiye sahip olmadıkları veya annelerin eğitim düzeylerinin düşük düzeyde olduğunu ifade eden görüşler belirttikleri görülmüştür. Katılımcılardan bir diğer öğretmen ise:

"Veli eğitim düzeyi öğrenciyi etkiliyor tabi ki. Velisi okula geldiğinde rapor bırakmış ama kim olduğundan haberim yok. İletişime geçmek istemiyor. Eğitim düzeyleri olarak da okuma yazma bilmediğini biliyorum. Verdiğim ödevlerin takibini kendisinden büyük ablası veya abisi yapıyor anladığım kadarıyla" (Ö8) sözleriyle veliyle okula gelindiğinde dahi yüz yüze görüşemediğini belirtmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin çoğunluğunun mevsimlik tarım işçisi annelerle ilgili resmi ve uygulamaya dönük bir çalışma yapmadıkları, anneyle iletişime geçenin çoğunlukla rehberlik servisi olduğu ve bir kişinin de anneyle ziyaret veya toplantı yoluyla iletişim kurabildiği görülmektedir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde diğer alt problemlerle birlikte öğretmenlerin annelerin eğitim problemlerinin neler olduklarını bildikleri görülmüştür. Fakat öğretmenlerin annenin eğitimi konusunda çalışmalarının olmadığı görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak öğretmenlerin çaba göstermedikleri ya da ailenin iletişime kapalı olduğu düşünülebilir.

3.4. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Çocuklarının Davranış Problemleri Kapsamındaki Çalışmalarına İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi çocukların eğitimleri kapsamındaki çalışmalarının neler olduğu sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara Tablo 3.5'te yer verilmiştir.

Tablo 3.5 Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Çocukların Eğitimleri Kapsamındaki Çalışmalarına İlişkin Görüşleri

Kodlar	Öğretmenler	f
Rehberlik servisi desteği/Farkındalık çalışmaları	Ö2,Ö3,Ö6,Ö9,Ö11	5
Pekiştireç kullanımı	Ö1,Ö3,Ö5,Ö10	4
Somut bir çalışmanın olmaması	Ö3,Ö6,Ö9	3
Aile ziyaretleri ve toplantılar yapma	Ö6,Ö9,Ö11	3
Sorumluluk verme	Ö2,Ö11,Ö10	3
Etkinlik, oyunlar ve geziler düzenleme	Ö4,Ö7,Ö8	3

Tablo 3.5 incelendiğinde; öğretmenlerin öğrencilerde gözlemledikleri problemli davranışlara yönelik rehberlik servisiyle görüşmeler yapıldığı (f=5), pekiştireç ve pekiştireç tarifelerinin kullanıldığı (f=4), aile ziyaretleri yapıldığı (f=3), öğrenciye görevler verildiği (f=3), gezi, oyun vb. etkinlikler düzenlendiği (f=3) ve de özellikle okul genelinde somut çalışmalar yapılmadığı görülmüştür. Görüşmeye katılan öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi çocukların problemlerine yönelik yaptıkları çalışmaların birbirine benzedikleri görülmektedir. Öğretmenlerin bir kısmı rehberlik servisi desteği aldıkları görülmektedir. Bu konuda bir öğretmen;

"Diğer çocuklar bu çocuklarla iletişime geçmiyor, arkadaş gruplarına almıyorlar. Haliyle çocuk da kendini ifade etmek için sert ve kötü davranmaya başlıyor. Yani bu durum diğer çocuklardan kaynaklanıyor biraz da. Bu durumu aşmak için ben, sınıf arkadaşlarıyla empati ve farkındalık konuşmaları yapıyorum. Belli süre işe yarasa da sağlıklı ve devam eden bir sosyal ilişkiye sahip olmadıklarından 1-2 hafta sonra tekrar eski haline dönüyor." (Ö6) demektedir. Branş öğretmenlerinden biri ise davranış problemlerini sınıfın mevcudu bazında yorumlayarak;

"Çözmek için; kalabalık ve büyük sınıflarda ben bir şey yapıldığını düşünmüyorum açıkçası, herkes için ifade ediyorum bunu ve görüyorum. Sınıf öğretmeni ve rehberlik öğretmeni bu çocuklarla ilgili özel görüşmeler yapıyor." (Ö2) demiştir. Yüksek oranlı bulgulardan bir diğeri olan pekiştireç kullanımına ilişkindir. Öğretmenlerden biri çözümünü;

"Pekiştireç kullanıyoruz en basit olarak. Bu çocukların belli kanalları var, sevdikleri sevmedikleri şeylerden yola çıkarak okula uyumlarını sağlamaya çalışıyoruz. Değişken oranlı pekiştirme tarife kullanıyoruz.

Tabi her öğrencide yöntemi değiştiriyoruz. Bazıları hemen edinirken bir beceriyi bazıları tarife alıyıyor ya da uygun pekiştirme ile ilerleyemiyoruz. Ama ceza kullanmıyoruz, genelde ceza bu çocuklarda ters tepkiye neden oluyor” (Ö5) diyerek anlatmıştır. Bir diğer branş öğretmeni:

“Sorunları çözmek için grup etkinliklerine katmaya çalışıyorum. Boyama veya üç boyutlu çalışma etkinliği gibi, çocuğun üstesinden gelebileceği hafif sorumluluklar vererek derse katmaya çalışıyorum. Okul bahçesine ağaç dikimi, birlikte temizlik yapmak, müze veya kütüphane gezileri yapıyoruz. Okulu eğlenceli hale getirmeye çalışıyoruz.” (Ö4) cümleleriyle çözümünü anlatırken bir sınıf öğretmeni ise:

“Okulda eğlenmesini sağlayıcı etkinlikler düzenledim. Aslında devamsızlık konusunda bayağı yol kat etmiştik. Uyum konusunda ortak oyunlar bulmaya çalıştım, birlikte oynadıklarında fark ettiler ki birbirlerinden farklı değiller ve böylece anlaşmaya başladılar.” (Ö8) diyerek oyun temelli uygulamasının aynı zamanda öğrencinin devam probleminde de etkili olduğunu belirtmiştir. Bulgular genel olarak incelendiğinde öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi çocukların davranış problemlerine ilişkin uygulamaların somut olmadığı genellikle rehberlik servisi desteği alındığı, pekiştirme araçları kullanıldığı, aile ziyaretleri yapıldığı, öğrenciye sorumluluk verildiği, gezi, oyun vb. etkinlikler düzenlendiği görülmektedir. Öğretmenlerin davranışa bilindik ve kolay çözümler uygulaması olumsuz bir durumken, öğrencinin problem davranışlarının altındaki nedene yani mevsimlik işin getirdiği emarelere odaklanmaları olumludur. Fakat yine davranış öğretimi basit müdahalelerden ibaret olduğu söylenebilir.

3.5. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Ailelerle İletişimlerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi ailelerle iletişimlerinin nasıl olduğu sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara Tablo 3.6’da yer verilmiştir.

Tablo 3.6. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Ailelerle İletişimlerine İlişkin Görüşleri

Kodlar	Öğretmenler	f
İletişimin olmama	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11	10
Aile ziyaretlerine ve toplantılara katılımın az olması	Ö2,Ö3,Ö4,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,	7
Telefon görüşmeleri yapma	Ö1,Ö5,Ö10,Ö11	4
Dilekçe veya rapor için okula gelme	Ö4,Ö5,Ö9,	3
Rehberlik servisi desteği alma	Ö3,Ö11	2

Tablo 3.6 incelendiğinde, öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi anneler ve ailelerle iletişimlerinin olmadığı (f=10), aile ziyaretleri veya toplantılara katılmadıkları (f=7), genelde telefonla görüştükleri (f=4), velilerin çocuğun eğitimleri üzerine değil resmi evrak işlemleri için okula geldikleri(f=3), rehberlik servisi aracılığıyla görüştükleri(f=2) anlaşılmaktadır. Görüşmeye katılan öğretmenlerin ortalamasının üstünde olan büyük oranla bir kısmı mevsimlik tarım işçisi aileler ve özellikle annelerle iletişim kuramadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden biri ailenin iletişim anlayışını:

“İletişim kurulamıyor. Genelde bu çocukların temizlik ve okula devamlılığı ile ilgili iletişim kuruyoruz. Devamsızlık takip kurulları oluşturuluyor. Daha çok babalar katılıyor sürece. Telefon görüşmeleriyle okula çağırma durumları yaşanıyor. Ama genelde şiddet yanlısı bir tavırla okula geliyorlar. Ya da okuldan maddi bir katkı bekliyor. Öğretmenler çoğu zaman velileri anlamaya çalışıp yardımcı olmak için çabalıyor. Çocuğa giyecek vs. yardımı yapıyor ama çocukta yapılan yardım görünmeyince, ailenin bu konuda yardım istismarı yaptığını gören öğretmen vazgeçiyor veya geriye çekiliyor.” (Ö1) ifadeleriyle anlatmıştır. Bir diğer bulgu da, ailelerin düzenlenen toplantılara katılmadıklarını; aile ziyaretlerine olumlu cevap vermediklerini belirtmişlerdir. Bir öğretmen:

“Bütün velilerimle iletişim halindeyiz; zaman mekân fark etmez. Ona rağmen mevsimlik tarım işçisi ailelerle hiçbir şekilde iletişime geçemedim. Şu an devam eden bir tane öğrencim var, diğer ikisi devam etmiyor.

Diğer çocukları dahi göremedim, ailelere ulaşamadım. Devam eden öğrencim de “ailem görüşme istemiyor, annem numaramı verme dedi” diyor. Verdiğimiz ödevlerde gerekli açıklamaları kurarak iletişimi sağladık” (Ö8) derken, bir diğeri;

“Ailelerle çok az iletişim kurabiliyoruz. O da genelde ailelerle oluyor. Veli toplantıları ve aile ziyaretlerimiz var ama katılım çok az. Yaşadıkları ev ortamından yoksulluktan kaynaklı kendilerini ezik ve mahcup hissedip aile ziyaretlerini kabul etmiyorlar. Bizi misafir gibi gördükleri için ağırlamak istemiyorlar. Dönem başında en az bir veya iki sefer konuşabiliyoruz. Kimisinde telefon hiç yok zaten. Çocuğun bir problemi olursa zorla çağırırsak o şekilde okula geliyorlar. Annenin işi çok fazla dışarıyla etkileşimi daha az bu yüzden içine kapanık, daha kapalı bir iletişimleri oluyor. Bu nedenlerle annelerle daha zor iletişime geçiyoruz.” (Ö4) şeklinde ifade etmiştir. Velilerin resmi bir belge veya izin almak izin okul ile iletişim kurulduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda öğretmenlerden biri:

“Annelerle hiçbir şekilde tanışmadım. Ailelere ulaşamıyoruz. Bir sorun olduğunda izin almak için sadece babalar geliyor, onlarla da ortak bir dilimiz yok. Babalar da eti senin kemiği benim şeklinde davranıyorlar. Sorunu ilettiğinde çocuğa şiddet uyguluyorlar. Babası olmayan bir öğrencimin annesini ısrarla çağırdım. Çocuğun durumu çok iyiydi, anne nisan ayında izin almak için geldi sadece. Telefonla ya da çocuğun defterine ödevlerini, bilgilendirmeleri mektup şeklinde gönderirim. Ama yazdığım hiçbir şeye dönüt alamadım. Defter bile geri gelmiyor. Ailenin eğitim anlamında çocuğu kontrol ettiğini söyleyemeyiz. Somut bir çalışmamız da yok. Bütün velilere bilgilendirme kağıtları gidiyor. Bu çocukların ailelerin toplantılara katılımı neredeyse hiç yok.” (Ö9) sözleriyle annenin baba faktörü olmadığında dahi iletişime kapalı olduğunu, resmi işlemler dışında öğrencinin eğitimiyle ilgilenmediğinin altını çizmiştir. Ayrıca öğretmenlerden küçük bir kısmı mevsimlik tarım işçisi ailelerle rehberlik servisi yardımıyla iletişim kurduklarını ifade etmişlerdir. Bir öğretmen:

“Dil problemi karşımıza çıkıyor yine anlaşılma noktasında. İmkanlarımız dahilinde rehberlik servisimizle veli bilgilendirme toplantıları yapılarak annelere ulaşarak muhtelif konularda bilgilendirmeler yapıyoruz.” (Ö11) demiştir. Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlerin ailelerle iletişimlerinin olmadığı, ev ziyaretleri veya toplantılara katılmadıkları, genelde telefonla görüştükleri, resmi evrak işlemleri için okula geldikleri, rehberlik servisi aracılığıyla görüştükleri yönündedir. Babanın öğretmenle iletişimi sert bir tavırla olabilmektedir. Bu durum baba eğitiminin de yetersiz olduğunu, anne ve çocuğa karşı tutumunun incitici ve iletişiminin tek yönlü olabileceğini düşündürmektedir. Bazı ailelerin ise çocuğa yapılan maddi veya manevi yardımlar nedeniyle öğretmeni suiistimal ettikleri anlaşılmış olup öğretmenin iletişim kurmamasına neden olduğu ileri sürülebilir. Ailelerin ev ziyareti istemeyişi iletişimi engelleyebilmekte, toplantılara katılmamaları ise hem aile hem çocuk eğitimini desteksiz bırakabilmektedir. İletişim problemlerinin başında dil sorunu gündeme getirilmiş, annelerin dil ve iletişim problemleri daha yüksek olduğu için ve kapalı bir iletişim sergiledikleri için mevsimlik tarım işçisi annelerle öğretmenlerin iletişimlerinin daha problemli olduğu söylenebilir.

3.6.Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Annelerin ve Çocuklarının Problemlerinin Çözümüne İlişkin Görüşleri

Öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi annelerin, çocuklarının problemlerine ilişkin çözümlerin neler olabileceği sorusuna ilişkin verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara Tablo 3.7’de yer verilmiştir.

Tablo 3.7. Öğretmenlerin Mevsimlik Tarım İşçisi Annelerin ve Çocuklarının Problemlerinin Çözümüne

İlişkin Görüşleri

Kodlar	Öğretmenler	f
Ailelere eğitim ve rehberlik çalışmaları yapılması	Ö5,Ö7,Ö8,Ö10,Ö11	5
Temel ihtiyaçları karşılanmış düzenli bir iş hayatının oluşturulması	Ö1,Ö3,Ö4,Ö6,Ö8	5
Devamlılığın ve okul kayıt takibi sağlanması	Ö1,Ö2,Ö8,Ö11	4
Gezici eğitim yapılması	Ö1,Ö2,Ö11	3
Yetiştirme kursları veya hızlandırılmış eğitim programlarının hazırlanması	Ö2,Ö7	2

Tablo 3.7 incelendiğinde; öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi annelerin ve çocuklarının problemleri hakkında verdikleri öneriler eğitim ve rehberlik çalışmaları (f=5), düzenli bir hayata kavuşturulmaları (f=5), eğitimde devamlılığın takip edilmesi (f=4), ailelerin gittikleri yerlerde çocuklara gezici eğitim uygulamaları yapılması (f=3), öğrencinin kayıtlı okuluna geldiğinde ise özel, hızlı bir eğitim içeriğine tabi olması (f=2) şeklindedir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi anneler ve çocukların problemlerine ilişkin sundukları çözümlerin kategoriler altında benzer oranlarda cevaplandırıldığı görülmektedir. Bir öğretmen:

“İletişim kurmaya ne gerek var şeklinde düşünmemek, onlara saygı göstermek gerekiyor. Başarılı olunur mu bilinmez ama en azından denemek gerekiyor.” (Ö10) derken, bir diğeri;

“Bir de velilerin eğitime katılma istekleri çok önemli. Velilerin mesai sonrası ilçe kaymakamlıkları, okullar, ilçe milli eğitim vs. tarafından özendirici bilgilendirmeler düzenlenebilir. ‘Gittiğimiz yerde yirmi gün kalıyoruz, öğrenciyi nasıl okula gönderelim’ şeklinde dönütler veriyor. Öğrencilerin yatılı okula verilmesi gibi bir adım çözüm olamayabilir; veliler izin vermeyebilir. Kısa süreli de olsa gittikleri yerlerde çalışmalar yapılmalı diye düşünüyorum” (Ö10) demiştir. Bir başka öğretmen de;

“Köklü adımlar atılmalı. İşleriyle ilgili sürece çözüm getirilmeli, bu aileler bulundukları yerde gerekirse sürekli mevsimlik tarım işçiliğine yönlendirilmeli” (Ö1) demektedir. Bir diğeri de;

“Bu ailelerin ekonomik problemleri çözülmeden eğitim problemleri çözülemez. Ondan sonra gerçekçi ve mantıklı adımlar atılabilir bence. Temel ihtiyaçları karşılanmadıkça onları sadece anlamayıp üst perdeden konuştuğumuz anlamına geliyor. O çocuğun önemli ihtiyaçlarını karşılanmadan eğitim performansı bekleyemiyorum” (Ö6) sözleriyle anlatmıştır. Devam ve okul takiplerinin yapılması konusunda kasım-nisan ayları arasında denetim yapılması gerektiği belirtilmektedir. Bir öğretmen:

“En azından nisan ayında izin almaya geldiklerinde kasım-nisan arasında okula devamlılığı sağlamaya yönelik resmi bir anlaşma yapılabilir. Ve aksi halde yaptırımı olacak şekilde düzenlemeler yapılabilir.” (Ö9) şeklinde ifade ederek önerisini belirtmiştir. Ayrıca gezici eğitim faaliyetleri ile öğrencilerin iş için gidilen yerlerde desteklenmesini isteyen bir öğretmen:

“Öncelikle okula devam noktasında öğrencilerin eğitimleri için önerim gezici okul veya çadırda eğitim-öğretim yapılabilir. Günde bir iki saat de olsa eğitim verilmeli. Teşvik edici anlamda da eğitim iş mesai sonrasında yapılmalı, çocukla mesai yapıyorlar çünkü gün içerisinde. Zaten mesai süresince eğitim almaları istenmeyecektir. Ayrıca eğitime devam süresince giyim, gıda gibi gereksinimleri devlet tarafından karşılanabilir. Bu da teşvik edici olur.” (Ö11) diyerek gezici eğitim desteğinin teşvik edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Az sayıda öğretmen mevsimlik tarım işçisi ailelerin döndükleri süreden başlayarak öğrencilere hızlandırılmış ayrı bir eğitim programı uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerden biri:

“Ayrı hızlandırılmış eğitim programları hazırlanabilir. Aileler için rehberlik ve bilgilendirme çalışmaları yapılabilir. Aileye eğitim vermemiz, özellikle anneye eğitim vermek önemli çünkü bu çocuklar desteklendiğinde başarılı olabilirler. Çocuklar için oyun temelli oryantasyon çalışmaları yapılabilir uyum konusunda. Milli eğitim müdürlükleri ailelerin gittikleri yeri takip etmeye çalışıyor diye biliyorum sadece.” (Ö7) diyerek çocukların problemli davranışları için de oyun temelli sosyal öğretim uygulamalarını önermiştir. Öğretmenlerden

bir diğeri:

“Bize gelen öğrencilerin iyi değerlendirilmediğini düşünüyorum. Bazıları ağır bazıları hafif düzeyde oluyor. Değerlendirme aşamasında RAM on dakikalık bir performansın değerlendirmeye yönlendirme yapıyor. Çocukların bilişsel bir problemi yok. Tekrar değerlendirme talep ettiğimizde yine aynı sonucu elde ediyoruz. Ciddi bir şekilde değerlendirilse bu çocuk üç yıl burada öğrenim görmezdi çünkü. İyi çocuk için durum iyiden kötüye gidiyor. Ağır çocuklar için değerlendirme sonucu değiştirilse bile aynı sınıfa yerleştiriliyor çocuk, sınıfta öğretilbilir ve eğitilebilir çocuklar bir arada olmuyor. Benim sınıfımda hafif düzeyde, ağır düzeyde, yetersizliği aslında olmayan, süregelen hastalığı olanlar, risk grubunda olanlar şeklinde bir gruplama var.” (Ö5) diyerek özel eğitim öğrencilerine dikkat çekmiştir. Mevsimlik tarım işçisi annelerin iş hayatına katılımlarının desteklenmesi görüşünü savunan bir öğretmen ise:

“Bu konuda belediyelerin etkili olması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle kadınları iş hayatına dahil etmeleri gerekiyor. Toplum olarak yardımlaşmayı seven insanlarız aslında. Hep birlikte bu konunun üstesinden gelebileceğimizi düşünüyorum.” (Ö3) demektedir. Bu bulgudan hareketle öğretmenlerin mevsimlik tarım işçisi annelerin ve çocuklarının problemleri hakkında verdikleri öneriler eğitim ve rehberlik çalışmaları, düzenli bir hayata kavuşturulmak, eğitimde devamlılık, gezici eğitim uygulamaları yapmak, hızlı bir eğitim içeriği hazırlamak şeklinde sıralanabilir. Araştırmanın ortak bulgularından hareketle; mevsimlik tarım işçisi kadın ve çocukların eğitim seviyelerinin yetersiz olduğu; bu duruma mevsimlik göçün neden olduğu ve sosyal çevre şartlarından kaynaklanan dil ve iletişim problemleri nedeniyle yeterli etkileşimin kurulamadığı söylenebilir. Mevsimlik tarım işçisi aile eğitimi ve özel anlamda kadın eğitimi kavramıyla ilgilenmediği ve çocuğunun eğitimini resmi bir işlem olarak algıladığı olduğu görülebilmektedir. Ayrıca annenin iletişime kapalılığı ve dil sorunları çocukta da gözlemlenmekte; ailenin sosyal ve eğitim anlayışına, temel ihtiyaçlarının karşılanmama durumuna göre de eğitimde yeterli seviye elde edilememektedir. Öğretmenler mevsimlik tarım işçisi çocukları yeteri kadar etkilemediklerini düşünmekte ve ailelerle iletişim kurmakta zorlanmaktadır. Öğretmenler mevsimlik tarım işçisi çocukların sorunlarının bilişsel bir problemten çok çevresel etkenlere ve iş durumuna bağlı olduğunu ifade etmektedirler.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar yer almaktadır. Öğretmenlerin annelerle sağlıklı iletişim kurmadıkları, annelerin eğitimlerini etkileyemedikleri anlaşılmıştır. Annelerle olan iletişim eksikliğinden dolayı anneler hakkında fazla bir bilgi yoktur. Bu sonucu destekleyen Tabcu'nun (2015) çalışmasında, mevsimlik işçi annelerin çoğunluğunun okula gitmemiş veya ilkokul mezunu oldukları belirtilmiştir. Bu düşünceden hareketle temel problemin annelerin eğitim düzeyinden kaynaklandığı söylenebilir. Öğrencilerin çoğunluğunun okula devamsızlık yaptığı, okula adapte olamadıkları anlaşılmaktadır. Bu sonucu destekleyen Şahan'ın (2005) bir çalışmasında öğrencilerin 6-8 hafta okula devamsızlık yaptıkları, bunun sınıfta kalmalara neden olabileceği belirtilmiştir. Öğrencilerin eğitim takvimlerindeki eksiklikleri aynı zamanda onların sosyal gruplara uyum sağlamada zorlanma, grup dışında bırakılma gibi sorunlarla karşılaşmasına neden olmuştur. Bu çalışmayı destekleyen Uysal vd. (2016)'nin yaptıkları araştırmaya göre tarım işçisi çocukların okul ve öğretmen değişiklikleri nedeniyle öğrenmede güçlük yaşadıkları, sosyalleşemedikleri, okulda dışlandıkları, dili kullanmada zorlandıkları, yeterli performans gösteremedikleri anlaşılmıştır. Ancak bu çalışmada dil sorunları düşük bir orana sahiptir. Mevsimlik tarım işçisi çocuklarının dil sorunları olduğu başka çalışmalarda da (Coşkun, Derince, Uçarlar, 2010; Artar, 2013; Demirli Yıldız, 2016) ifade edilmiştir. Çocukların Türkçeyi anlamadıkları için performans gösteremediklerini hatta kimi zaman “öğrenme güçlüğü” ya da “zihinsel yetersizlik” gibi etiketlemelere maruz bırakıldığı belirtilmiştir. Bu araştırmada da öğrencilerin dil sorunları nedeniyle yanlış bir şekilde tanılanıp yerleştirildikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin

mevsimlik tarım işçisi annelerin eğitimleri kapsamında somut bir çalışma yapmadıkları söylenebilir. Öğretmenlerin iletişim sorunları nedeni ile annelerle herhangi bir çalışma yapmadıkları; velilerin genelde çocuklarının eğitsel problemlerinden çok izin veya rapor almak için okula uğradıkları, annelerin okulla iletişim kurmadıkları anlaşılmaktadır. Bu sonucu destekleyen Tabcu'nun çalışmasına (2015) göre mevsimlik tarım işçisi çocukların yarıya yakın bir bölümü ailedeki genel söz sahibi kişinin baba olduğunu ifade etmişlerdir.

Mevsimlik tarım işçisi çocuklarının davranış problemleri kapsamında, öğretmenler davranış problemlerini çözmek için en çok rehberlik ve farkındalık çalışmaları yaptıkları sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin uyum ve disiplin sorunlarını pekiştireç kullanarak, oyunlara dâhil ederek veya sorumluluk vererek çözmeye çalıştıkları fakat okula devam etmeyen çocukların doğru davranışları kalıcı hale getiremedikleri anlaşılmıştır. Benzer bir çalışmada Havlioğlu ve Koruk'a (2013) göre mevsimlik tarım işçisi ergen çocuklarda depresyon, içe kapanıklık, psikosomatik hastalıklar, karşı gelme problemleri akranlarına göre daha fazla görülmektedir. Bunun nedeni çalışmada yaşam kalitesine ve çocukların çevresel (anne baba davranışları) etkenlere bağlanmıştır. Bu çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin davranışlarını düzeltmede velilerin ilgisizliği ve eğitime destek olmadıklarını anlaşılmıştır. Öğretmenlerin iletişiminde aile ve özellikle annelerle iletişim kuramadıkları anlaşılmıştır. Gürbüz ve Demiröz (2017) yaptıkları benzer çalışmada annelerin annelik statüsünün barınma, sağlık gibi temel ihtiyaçların gerisinde kaldığını ifade etmiştir. Anne hem tarlada çalışmakta hem de ev işleriyle ilgilenirken çocuğuyla ve onun eğitimiyle ilgilenememektedir. Ayrıca çocuk sahibi olmak, ataerkil bir pazarlık ve iş gücü olarak kullanma durumuna dönüşmüştür. Bu çalışmada annelerin hem iletişime hem de toplantılara katılımın az oluşu genel olarak babalarla kurulan iletişime bağlanmıştır. Ailenin çocuğun eğitsel problemleri için değil resmi işlemler veya yardım talebinde bulunmak için okula gelmeleri eğitim problemlerinin kaynağını açıklamaktadır.

Öğretmen önerileri arasında ailelerin temel ihtiyaçlarının karşılanarak düzenli bir iş yaşamına sahip olmaları, mevsimlik tarım işçisi çocuklar için hazırlanan özel programlar, gezici eğitim vb. alternatifler yer almaktadır. Öğretmenler bu aileler için geliştirilmesi gereken bir proje ve etkinlik ortaya koymamaktadırlar. Ancak ailelere özel hazırlanan eğitim ve rehberlik faaliyetlerinin önemli olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmayı destekleyen Karaman (2013) yaptığı araştırmasında uygulayıcılara sosyal iletişim, farkındalık ve kaynaştırma eğitimlerinin verilmesi gerektiği; çocukların problem davranışlarının çözümlenmesine yönelik öğretmen ve yöneticilere sosyal beceri eğitimi programlarının hazırlanıp uygulanması gerektiği önerilmiştir. Bu çalışmaya göre mevsimlik tarım işçisi ailelerin, annelerin ve çocukların eğitimiyle ilgili yapılan çalışmaların yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre şu öneriler verilebilir:

Öğrencilerin okulda sosyalleşmesini sağlamak için sosyal beceri öğretimlerinin yanında bilişsel-sosyal beceri eğitimleri ve oyun temelli oryantasyon çalışmaları/etkinlikleri yapılabilir.

Kasım-nisan aylarında da öğrencilerin okula devamını sağlamak için aileler ile devamlılık sözleşmesi hazırlanıp uygulanabilir.

Kadınların iş yaşamına katılabilmesi için belediyeler ve sanayi kuruluşlarıyla ortak proje ve iş sahaları (el sanatları, ağaçlandırma ve çevre düzenleme, temizlik vb. alanlarda) hazırlanabilir.

Mevsimlik tarım işçisi çocuklarını tanıtanmasında ve değerlendirilmesinde rol oynayan Rehberlik Araştırma Merkezlerine etkili bir iletişim için tercüman yardımı veren özel eğitim değerlendirme kurulları oluşturulabilir.

Okul müdürleri ve öğretmenler için eğitim hakkının önemine ilişkin eğitimler düzenlenebilir.

Mevsimlik tarım işçisi annelerin ailedeki pasif konumunu iyileştirmeye, annelerin iletişimlerini artırmaya yönelik tedbirlerin yer aldığı aile eğitim planları (okuma-yazma, dil ve iletişim becerileri, annelik ve çocuk bakımı vb.) hazırlanabilir.

Araştırmacılar tarafından nitel verilerin yanında nicel verilerin de kullanıldığı kapsamlı sonuçların elde edilebileceği mevsimlik tarım işçisi annelerin ve çocukların eğitimlerine yönelik araştırmalar yapılabilir.

Mevsimlik tarım işçisi ailelerin ve çocuklarının eğitimlerine ilişkin başka çalışma grupları ile (mevsimlik tarım işçisi anneler, babalar veya çocuklar, okul yöneticileri vb.) araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Afşar, S. Işık, M. (2018). Türkiye’de Mevsimsel İşgücü Hareketliliği ve Mevsimlik Tarım İşçilerinin Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar: Manisa/Alaşehir örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(14),176-192.
- Akalın, M. (2017). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Barınma Koşullarının Değerlendirilmesi: Yenice, Tarsus, Silifke Örnekleri. *Sosyal Güvenlik Uzmanları Derneği Sosyal Güvenlik Dergisi*, 7, 13
- Akbıyık, N. (2011). Malatya’da Çalışan Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal ve Ekonomik Sorunlarının İncelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(10),132-154.
- Altınpınar, T., Gülçubuk, B. (2004). Ankara İli Polatlı İlçesinde Gezici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 10(1), 59-66.
- Altın, C. Şen, B. (2018). Mevsimlik Göç ve Yoksulluk İlişkisi: Mevsimlik Tarım İşçileri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11(23), 174-192.
- Arslan, H. (2016). Understanding Seasonal Agricultural Worker from the Perspective of Rural Poverty. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(4) , 1136-1147 . DOI: 10.24289/ijsser.278990.
- Artar, M. (2014). Education for Seasonal Migrant Workers who Have Children between Age of 0-6 [0-6 Yaş Döneminde Çocukları Olan Mevsimlik Tarım İşçisi Annelere Anne Destek Eğitimi]. Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Merkezi (AKÇAM) & Bernard vonLeer Foundation.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Benek, S. Ökten, Ş. (2011) Mevsimlik Tarım İşçilerinin Yaşam Koşullarına İlişkin Bir Araştırma: Hilvan İlçesi (Şanlıurfa) Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (12), 653-676.
- Coşkun, V., Derince, Ş., Uçarlar, N. (2010). *Dil yarası*. London, Lexington Books.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.(2010). *Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi Stratejisi ve Eylem Planı*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Demirli Yıldız, A.(2016). Experienced Problems of Children of Agricultural Workers in School in the Frame of Native Language Difference. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*,14(55),102-116.
- Dural, B. (2017) Mevsimlik Tarım İşçisi Göçer/ Yarı- Göçer Aile Çocuklarının Eğitime Erişim Hakkı Ya Da Bir "Hayaller" ve "Gerçekler" Hikayesi".11. Uluslararası KAYSEM Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü Sempozyumu Bildiri Kitabı, 1377-1393.
- Ecevit, M. (1994). Tarımda Kadının Toplumsal Konumu: Bazı Kavramsal İlişkiler. *Amme İdaresi Dergisi*, 27 (2), 89-106.
- Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası. (2007). *Mevsimlik Tarım İşçiliği Nedeni ile Eğitimine Ara Veren İlköğretim Öğrencileri Araştırması*. Ankara: Eğitim Sen.
- Friedrich Ebert Stiftung Derneği. (2012) Tarımda Mevsimlik İşçi Göçü Türkiye Durum Özeti, Mevsimlik İş Göçü İletişim Ağı (MİGA), Mayıs.
- Gönültaş, T., Aytaç, N. ve Akbaba, M. (2018). Mevsimlik Tarım İşçilerinin İş Kazası ve İşle İlgili Hastalık Geçirme Durumlarının Araştırılması. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(1),117-126.

- Güneş, F. (2017). Görsel Sosyoloji Üzerinden Mevsimlik Tarım İşçiliğini Anlamak: Eskişehir Alpu örneği. *Anadolu üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 17 (2) , 135-154 .
- Gürbüz, B, Demiröz, F. (2017). Hizmet Sağlayıcılar Gözünden Mevsimlik Tarım İşçisi Anne Olmak: Algılar ve Hizmetlere İlişkin Deneyimler. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 29(2),144-162.
- Havlioğlu, S., Koruk, İ. (2013). Göçebe Mevsimlik Tarım İşçisi Ergenlerde Yaşam Kalitesi Düzeyi ve Sorun Davranışları. *Turk Jpublic Health*, 11(1), 11-22.
- ILO. (1999). Decent Work, International Labour Conference, 87th Session, Report of the Director-General, International Labour Office, Geneva.
- Karaman, Z. (2013). *Mevsimlik Tarım İşçi Çocuklarının Eğitim Hakkına Erişim Durumları ve Sosyal Beceri Yeterliliklerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kaya, M., Özgülnar, N. (2015). Mevsimlik (Gezici/Geçici) Tarım İşçilerinin İki Yerleşim Birimindeki Yaşam Koşulları ve Sağlık Durumlarına Niteliksel Bakışı. *Turk J Public Health*, 13(2), 115.
- Koruk, İ., Şimşek, Z. (2010).Göçebe Mevsimlik Tarım İşçisi Olan ve Olmayan Kadınlarda Tetanoz Aşılama Durumu ve İlişkili Diğer Faktörler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*,8(3), 265-175.
- Orhan, F., Akpınar, E. (2017). Türkiye’de Mevsimlik Göçlere Bir Örnek: Gezici Tarım İşçiliği. *TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 3-6 Ekim 2018, Ankara.
- Özbekmezci, Ş., Sahil, S. (2004). Çukurova Yöresindeki Mevsimlik Tarım İşçilerinin Yerleşim Dokuları ve Yaşam Üniteleri. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 19(3), 261-274.
- Selek Öz, C. S., Bulut, E. (2013). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Türk Hukuk Sistemi İçindeki Yeri. *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Dünyası Dergisi*, 1 (1), 94-111.
- Şahan, G. (2005). Mevsimlik işçi çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. Eğitim dışında kalmış çocukların eğitiminde sorunlar ve çözüm önerileri, *Eğitim ve Denetim, TEM-SEN*
- Tabcu, G. (2015). *Mevsimlik Tarım İşçilerinin Ortaokul Çağındaki Çocuklarının Sosyolojik Olarak İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Uysal, M., Sayılan, F., Yıldız, A., Türk, E., Türkmen, N. Korkmaz, N. (2016). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Çocuklarının Temel Eğitim Sorunları. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 49(1), 183-201.
- Yılmaz, O. (2016). Türk ve Alman Siyaset Yaşamında Kadın Figürü ve Politik Söylemleri. Politik Dilbilim İncelemesi, Angela Merkel ve Tansu Çiller Örneği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 2, 109-115
- Yiğit, B., Çiçek, Ö., ve Öztürk, M. (2017). Gezici Mevsimlik Tarım İşçileri ile Yerli Mevsimlik Tarım İşçilerinin Karşılaştırmalı Analizi: Isparta İli Örneği. *Ünye İİBF Dergisi*, 1(2).
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

It is seen that mostly women and children are included in the seasonal agricultural labor groups, students' education is interrupted during the beginning and end of the summer season, and families face many difficulties in terms of education, health and economy. Families usually meet their housing needs in tents which they set up in fields far from residential areas. They fulfill their nutritional needs with ready-to-eat foods. They are frequently exposed to diseases due to their settlements or working conditions. In general, the children have family who are mostly illiteracy. Women and children are the most vulnerable to these unhealthy living conditions. Women work in the fields, contributing to the family economy, and also have to deal with daily household chores, and sometimes there is no time for maternity. Their education is more inadequate than fathers in the family. Children, on the other hand, grow up, live and work as small workers in the fields outside of proper care conditions. Even though the children are followed in the compulsory education age, with the beginning of the seasonal work process, they finish the education period early and start the other education period late and tired. It can be said that the steps trying to improve the living conditions of seasonal agricultural workers are not sufficient, and researches in the literature continue to violate and neglect the education of women and especially children. It has been observed that seasonal agricultural workers cannot be included in education ministrations and it has been observed that the education deficiencies resulting from the seasonal work process of children of seasonal agricultural workers have also become a lifestyle passed down from generation to generation. It has been observed that there are few studies on the communication between seasonal agricultural workers and educational practitioners and the pattern of the education and training processes of teachers about seasonal agricultural workers. For this reason, it was aimed to draw attention to the problems in the education of children of seasonal agricultural workers and to determine the work of teachers about the students who are included in seasonal agricultural worker families. The aim of this study is to reveal the educational problems of seasonal agricultural workers mothers and their children and to develop solutions according to the opinions of the teachers. In order to achieve this goal, the basic problems of seasonal agricultural workers' mothers and children regarding education, what teachers do for their education, how teachers communicate with families, what they do for children's behavioral problems, and what their views are about the solutions of the problems of mothers and children are presented. The research was carried out in accordance with the case study, one of the qualitative research methods. Interviews were conducted for the case study. In the research, the data collection tool is semi-structured interview forms created as a result of expert evaluation. The interview questions were composed of the basic and educational problems of children of seasonal agricultural workers, behavioral problems, the communication status of seasonal agricultural workers with mothers and their contribution to the education of mothers. The study included 11 teachers worked and been working at a primary, secondary and vocational education center in a district in Southeast Anatolia, where seasonal migration is intense. The majority of teachers are special education teachers. Teachers' opinions were taken by phone calls. As a result of the study, the basic problems of women and children in seasonal migration were determined and solution suggestions were put forward. It was stated that the majority of teachers could not affect the education quality of seasonal agricultural workers, and the reason for this situation was the communication deficiencies of the mothers. In addition, it was concluded that the majority of teachers did not perform any concrete work within the scope of the education of the mothers. The teachers stated that the mothers were closed to communication, they mostly contacted the fathers and that the mothers were left behind in the education of the child and that they did not have a any word in the education of the child. The teachers stated that the biggest problem of the seasonal agricultural worker children in terms of education is continuity. In addition, it was concluded that they experienced compliance and discipline problems due to this continuation problem and teachers received counseling service support,

used reinforcement adaptations, and created games to solve these problems. Teachers recommended regular business life, special education programs, mobile education programs, and special guidance programs for seasonal agricultural mothers and children. The suggestions that can be given as a result of this study are:

- Cognitive social skills training can be provided to ensure students socialize at school.
- In November-April, contracts can be prepared and implemented for the continuity of students.
- Family education plans (reading-writing, language and communication skills, motherhood and childcare etc.) can be prepared to increase the communication of mothers with others.

Based on the results and suggestions of this research, it can be said that it will make an important contribution to the literature.